

De Eraut

van de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 3 Maart 1912. N°. 1783.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADRESSTATIE BUREAU: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Zondag 3 middags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.30, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 6 regels f 1.30, voor elke regel meer f —.20. Aanvragen en vermelding van leedgaven f —.12 per regel.

Van de Voleinding.

XLVII.

TWEDE REEKS.

IX.

Haar uitgang is van het einde des hemels, en haar ommeloop tot aan de einden daarvan; en niets is verborgen voor hare hitte. Psalm 19: 7.

Reeds uit het aangevoerde blijkt, hoe het toekomstig lot van onze aarde allerminst op zichzelf staat, maar verwikkeld is in hetgeen ons gehele zonnestelsel te wachten staat. Zelve niets dan een donkere bol, ontvangt onze aarde haar warmte, haar leven, haar bezieling eeniglijk van de zon, zoodat haar lot onafscheidelijk aan het lot van de zon verbonden is. En daar nu de zon niet alleen onze aarde verlicht en verwarmt, maar ook zeven andere planeten hierin deelen doet, spreekt 't vanzelf, dat de toekomst van onze aarde ten deele ook zal afhangen van hetgeen met die zeven andere planeten gebeurt. Iets wat te meer geldt, daar onze aarde midden in deze groep planeten inligt. Twee, straks drie, tusschen ons en de zon, en de overige benedenwaarts nog verder dan wij van de zon af. Versterking in den geregelden gang van een der andere planeten zou daarom bijna zeker ook op onze aarde moeten inwerken. In elk geval staat onze aarde niet op zichzelf, zit ze in één kluit met tal van andere sterren, en worden deze saam beheerscht door de zon. Nu zijn Mercurius en Venus, die tusschen ons en de zon liggen, kleiner dan onze aarde. Mercurius is in stofmassa slechts 0.04 van onze planeet, Venus 0.79. Ook komt Venus het dichtst bij ons. Al naar ze staat, kan ze 260 miljoen kilometer van onze aarde staan, maar komt ze op 't dichtst, dan staat ze slechts 39 miljoen kilometer van ons af. Mars, die 't eerst aan onze andere kant komt, ligt op onze aarde nog het meest, maar blijft ook bij zijn kortsten afstand altoos nog 54 miljoen kilometer van ons verwijderd. Zijn stofmassa is slechts 0.10 van die der aarde. Mars heeft dagen ongeveer gelijk aan de onze, maar zijn jarenloop om de zon duurt eens zo lang. Zijn atmosfeer wijst zware, dikke wolkenstrepen aan, en twee kleine maanen wentelen zich om deze planeet. Van Mars heeft men zelfs een landkaart kunnen ontwerpen, en op deze planeet ook veranderingen meenen waar te nemen, die velen achten alleen uit een optreden van mensche-lijke werkzaamheid te kunnen verklaren; phantasien die men nu reeds weer op gaf. Toch blijft Mars de ster, waarmede de aarde nog de meeste overeenkomst toont en het nauwste contact heeft. Van de overige buitenwaarts liggende sterren weten we veel minder. Ook zijn ze veel, veel groter dan onze aarde. Onze middellijn is slechts 12,756 kilometer groot, die van Jupiter daarentegen ruim 142,500, en hier tusschen in liggen dan, wat grootte betreft, Saturnus met 118,800 kilometer, Uranus en Neptunus elk met 50,000 kilometer. Mars heeft een middellijn half zo groot als onze aarde. Venus is ons gelijk. En Mercurius heeft slechts één derde van wat onze aarde aan middellijn heeft. Rekenen daar nu bij, dat Saturnus nog omgeven is door een breeden ring, en dat om andere planeten, evenals om de aarde, zich maanen wentelen, en reeds hieruit blijkt duidelijk, in welk net van banen de baan van onze aarde verwikkeld is.

Doch hierbij blijft het niet. Bij de banen der planeten komt dan nog het machtig net van kometen, dat over ons zonnestelsel als uitgespannen ligt. Wat deze kometen eigenlijk zijn, en waartoe ze dienen, blijft nog steeds een geheim. Veelal zijn ze zoo klein en onzichtbaar, dat ze niet dan bij uitzondering met het bloote oog zijn waar te nemen. Ze vallen in lichtkop en lang gespreiden staart uiteen, sommige bezitten zelfs twee, drie of zes staarten die saam een breedgespreiden waaiervorm vormen. De lichtkop heeft meest een donkere dichte kern die door een lichtkop overhangen is, *Corna* genaamd. De grotere kometen zijn omstreeks 500 in aantal, die periodiek verschijnen, zoodat men op elke vier jaar één komeet kan rekenen; maar veel groter nog is het getal van de kleine kometen, die slechts door groote verrekijkers waarneembaar zijn. Alles saam rekent men het aantal kometen op vele miljoenen. De lijn van den loop der kometen verschilt weinig van die der planeten. Dat deze kometen in haar loop met de aarde in botsing kunnen komen, is reeds voor lang

ingezien, en heeft meer dan eens vrees en ongerustheid verwekt. Toch is men thans vrij algemeen van deze bezorgdheid teruggekomen. De zeer kleine kometen hebben in haar kern een zoo weinig dichte stofmassa, dat botsing voor ons schier geen gevolg zou hebben. En bij grotere kometen zou een doorgaan door den staart ons weinig deren, dat die staart zoo dun van substantie is, dat men er nauwelijks iets van zou merken. Stooting tegen de vaste kern van zulk een groote komeet kon natuurlijk bedenkelijker wezen, maar schijnt bij de vastheid van loop en van onze aarde en van zulk een komeet niet te wachten te zijn, terwijl, voorzover vroeger aanraking mocht hebben plaats gehad, dit weinig ander effect moet hebben gehad, dan dat een regen van meteorieten van de kern afstoot en op onze aarde neerkwam. Eigenlijk blijven de kometen derhalve voor ons vreemde, ons onverklaarbare hemellichamen, waarvan we noch oorsprong, noch doel doorzien kunnen; die om haar zeldzaamheid, als ze verschijnen, ons vreemd aandoen, en altoos het besef hernieuwen, dat zich aan den hemel van ons zonnestelsel nog heel andere dingen afspelen, dan wij bij de wisseling van dag en nacht zouden vermoeden. Ze brengen in ons zonnestelsel een onzeker en daardoor onbetrouwbaar element, en verhoogen zoodoende de betekenis van het feit, dat onze aardbol niet op zich zelve staat, maar opgenomen is in een zeer ingewikkeld stel van hemellichamen, lichtglansen en krachtwerkingen, die op haar tegenwoordig stand, en op haar toekomstig lot van overwegenden invloed kunnen zijn. Reden te meer, om de illusie van een altoosduurende en onveranderlijke wereld op te geven, en met Schrift en Wetenschap beide aan den komenden ondergang van onze wereld geloof te hechten.

En hiermede komen we dan tot de derde soort lichamen, die zich in ons zonnestelsel bevinden, en uit dat zonnestelsel af en toe met onze aarde in aanraking komen, t. w. tot de *Meteoriten*, ook wel maansteen of meteorolieten genoemd. Het zijn groote of kleine stukken van steenachtige of metaalachtige formatie die nu eens als groote steenen of metaalstukken plotseling op de aarde vallen, of in tal van kleine stukken breed gespreid op onze aarde neerkomen. Gelijkt men weet, beweren de aanhangers van den Islam, dat de *Kaaba*, die zij te Mekka voor heilig houden, zulk een meteorsteen zou zijn, en ook van andere brokken ijzer of steen, die men wel niet heeft zien vallen, maar die toch tamelijk duidelijk op hooger oorsprong wijzen, wordt algemeen vermoed, dat ze uit de lucht op de aarde zijn neergelagen. Met name bekend zijn hiervan het groote stuk ijzer, dat te San Catharina in Brasilie wordt gevonden, en dat 2250 Kilogr. weegt. In Mexico heeft men op meer dan één plaats zulke stukken tot van 50 tons gevonden. Het groote stuk meteorijzer dat kapitein Ross in Groenland vond en dat in 1894 naar New-York is overgebracht, wordt geschat op 45 tons. Men vindt deze brokstukken ijzer op plaatsen, waar van ijzer in den bodem geen sprake is, en in een vorm en massa, die elke gedachte uitsluit, alsof ze door menschen daar ter plaatse zouden zijn neergelagd. Er blijft daarom weinig anders over, dan te vermoeden dat ze uit de atmosfeer ter plaatse zijn neergelagen. Ook vertoonen deze meteorieten veelal strepen en teekeningen, die alleen uit het nederlaan door de atmosfeer kunnen verklaard worden. De meeste meteorieten zijn uit den aard der zaak minder belangrijk, te meer daar ze veelal in veel kleinere gewichten neerkomen. Daarentegen vallen ze soms in zeer grooten getale tegelijk neer, zooals reeds uit het jaar 476 voor Christus ons bericht wordt van den steenregen die bij Aegospotamos in Thracië neerkwam. In 1803 kwamen te Laigle in Normandië op eenmaal 3000 zulke steenen uit den hemel vallen. Een steen, in 1866 midden in Hongarije neergeloft, weegt niet minder dan 300 kilogram. Te Madrid viel in 1896 zulk een meteorsteen zelfs midden op den dag uit de lucht neer, die door zijn glans schier ieder die op straat was, tijdelijk met blindheid sloeg.

Met dit verschijnsel der meteorieten hangt dan weer saam de dusgenaamde sterrenregen en het plotseling lichten van een schijnbare ster, die opeens opkomt, straalt, vuurt, glanst, en dan weer geheel verdwijnt, soms een stofregen van kleine meteorieten achter latend. Tijd van waarneming bestaat voor deze verschijnselen in den regel weinig, maar toch blijven ze interessant, daar ze onderstellen doen, of dat van onderscheidene planeten en kometen scherven van kleinen omvang afschillen, of dat er,

geheel afgescheiden van planeten en kometen, geheele massa's van kleine sterren of metaalbrokken in ons zonnestelsel zich om de zon voortbewegen, die, bij de onregelmatigheid van hun loop en hun losse samenstelling, springen en uiteenbarsten, tegen onze aarde stooten, en op die wijze al deze ongeregelde verschijnselen teweegbrengen, die op zichzelf zeer bedenkelijk schijnend, toch meestal zonder ernstige gevolgen verlopen zijn.

Slechts in zoover hebben ook deze meteorieten voor het proces van ons zonnestelsel betekenis, als ze tot in het kleine aantoonen, in welk verband onze aarde verwikkeld is. Wie op de kaart van ons zonnestelsel den loop van alle planeten en van hun manen nagaat, die naspert, hoe de banen der tal- en talloze kometen hier doorheen zijn gevlochten, en zich dan nog daarbij de banen van deze meteorieten denkt, tot ze tegen de aarde of tegen een andere planeet aanklotten, ziet tenslotte een war-net voor zich van allerlei groote en kleine lichamen, elk met zijn eigen baan, die onze aarde zoo omringen en als omvlechten, dat het is of er van een zelfstandige aarde geen sprake kan zijn. En al is dit nu overdreven genomen, toch blijft het feit, dat de verschijning van onze aardbol in het Heelal een gansch anderen indruk op u maakt, zoo ge de aarde op zich zelf en apart neemt, of te wel, zoo ge haar neemt gelijk ze in ons zonnestelsel verwikkeld ligt. Dat onze aarde desentemmen een afzonderlijke, eigen bestemming heeft, en onder alle sterren in het Firmament het hoogst in betekenis staat, volgt dan ook reeds uit wat de Schrift ons als haar eerste woord toeroept: „In den beginne schiep God den hemel en de aarde.“ In deze uitspraak toch wordt niet alleen ons zonnestelsel, maar heel het Firmament onder den naam *hemel* saamgevat, en wordt er uit dit majestueuse Firmament slechts één enkel gesteente, en dat wel *onze aarde*, afgezonderd. Zij alleen staat om haar hoogte en wonderde roeping tegen geheel het Firmament over. Er zijn feitelijk maar twee dingen in den beginne geschapen: 1° de hemel; en 2° de aarde. Al het overige wordt alzo tot den hemel gerekend, ook de planeten en kometen, zelfs de meteorieten, en alleen de aarde staat als een afzonderlijke Schepping Gods met geheel eigen roeping en een geheel eigen bestaan hier tegenover. Altoos zoo echter, dat ze niet van het Heelal wordt losgemaakt, maar in het Heelal blijft ingeweven, zóó ingeweven zelfs, dat ze in het wonderde weefsel van de banen van ons zonnestelsel zich als verliest en opgaat.

Voor het einde der dingen is dit uiteraard van het hoogste gewicht. Stond onze aarde geheel op zich zelf, had ze haar licht niet van de zon, maar uit een eigen lichtbron; bewoog ze zich niet, maar stond ze stil, om eeuwig in zich zelf te rusten; wendte geen zusterplaneten zich met haar om éénzelfde zon; viel van staarsterren geen sprake; was nooit één enkele meteoriet op onze aarde neergelagen; en schitterde alzo geheel onze aarde in eigen monumentale vastheid, onveranderlijkheid en onbewegelijkheid, zoodat van geen enkel lichtverschijnsel lavioed op haar uit kon gaan, — zoo zou ze of eeuwig moeten voortbestaan, of ze zou zich zelf moeten vernietigen, of ze zou door een daad van Gods Almacht moeten worden aangegrepen; en alleen zóó zou ze alsdan haar voleinding kunnen tegengaan. Thans echter, nu onze aarde lotgemeen is met miljoenen en nogmaals miljoenen andere hemellichamen nu ze voor haar bestaan en ontwikkeling geheel afhangt van haar juiste verhouding tot de zon; nu ze om de zon zich wentelt met tal van andere planeten; nu ze hiermede in een afzonderlijk compartiment van het Firmament is opgesloten; nu in dit compartiment tal van andere hemellichamen zich met haar in gelijke beweging bevinden; nu in dit hemelsch compartiment gedurig nog heel andere hemellichamen indringen en het doorkruisen; en nu dit zeer saamgestelde leven van ons zonnestelsel niet in onze macht is overgegeven, maar wij er veelver geheel lijdelijk onder verkeer; — nu is het klaar als de dag, dat onze aarde aan allerlei gevaren en allerlei invloeden is overgegeven, die voor haar historisch proces van ernstige betekenissen kunnen zijn, ja, die haar Voleinding kunnen bewerkteldigen en zelfs verhaasten. Geheel afgescheiden van wat zonde en dood en vloek over dit aardrijk bracht, ontvangt ge alzo den indruk, dat het leven op deze aarde, wel verre van bestemd te zijn om altoos voort te duren, veelver aan meet af in zijn eindigheid zijn eigen oordeel met zich droeg, en vroeg of laat den termijn moet bereiken, waarin zijn Voleinding zou intreden. Wat ons zonnestelsel ons te aanschouwen geeft, maakt niet den indruk van voltooide volmaaktheid, doet veelver denken aan

een stadium van aauwijn, dat bestemd is om bij later ontwikkeling in een veel hooger stadium van aauwijn over te gaan. De schepping zelve, gelijk ze zich aan ons voordoet, draagt als de profetie in zich van een nog veel hooger heerlijkheid. En wel verre van de verwachting die de Schrift wekt, en die ons doet uitzien naar een rijk der zuiverste volkomenheid, te weerspreken, maakt, geheel natuurlijk bezien, de plaats van onze aarde in het zonnestelsel, en van het zonnestelsel in het Firmament, den indruk van een voorbereidend stadium, waaruit het zich alles in langzaam proces naar veel heerlijkder Voleinding voortbeweegt.

Vooral de kleinheid en nietigheid van onze aardbol, gezien tegenover de onmetelijkheid van het Heelal, en haar feitelijk optreden als een onbeduidend hemellichaam onder de duizenden veel machtiger lichamen, die zich in de eeuwige ruimte traag of snel voortbewegen, heeft reeds lang ook de kenners met bezorgdheid voor haar toekomstig lot vervuld. Niets toch waarborgt het voortduren van de haar gunstige omstandigheden, waaronder we op dit oogenblik verkeer. Schier in alles hangen we thans van de zon af, en wel in dien stand, waarin de zon zich tegenwoordig voordoet. Stond deze vast, dat de zon onveranderlijk was, zou dit althans een groote mate van gerustheid voor het gelukkig voortbestaan van onze aarde kunnen geven. Maar juist dit is niet het geval. Een zon die met zoo ontzaglijken gloed en glans in het heelal instraalt, verbruikt natuurlijk allengs de stof waaruit haar gloed en glans opkomt. Bij langen duur kunnen hier dus veranderingen intreden, die voor onze aarde van noodlottige betekenissen kunnen worden. Doch ook afgezien hiervan zweeft onze aarde in een hemelruim, waarin miljoenen andere hemellichamen zich met haar bewegen, en ontstaat hierdoor het gevaar, dat vroeg of laat een hemellichaam uit zijn baan glipt en de baan onze aarde snijdt; een snijding die voor onze aarde vernietigend zou kunnen zijn. Van lichtende bollen is dit nog minder te vrezen, daar deze loop ons reeds voor lang bekend kon zijn, maar er zijn ook geheel donkere bollen. Onze aarde is er zelve zoo één, en met onze zonne-planeten staat het niet anders. Van menige donkere star, die geen licht van elders opvangt, weten we niets. We weten niet hoeveel er zijn, noch waar ze zich bevinden, noch of ze zich bewegen, en zoo ja, in welke banen. En ook, ze kunnen uit zoo schier eindeloos afstand tot ons naderen, dat ze nu nog verre af zijn, maar toch plotseling op ons kunnen stooten. Bleek nu reeds, dat er starren zijn, wier licht honderden van jaren behoeft om ons te bereiken, dan kan er vooral onder de donkere bollen nog zulk een heiliger starren zijn, van wier bestaan we niets vermoeden, en die toch zich naar ons toe bewegen. Astronomen hebben dan ook onomwonden de mogelijkheid van zulk een voor onze aarde doodelijke ontmoeting toegegeven.

Natuurlijk voegt het ons hier met de uiterste voorzichtigheid te spreken. Afgezien toch van zonde, dood en vloek laat het zich niet wel denken, dat de oorspronkelijke Schepping er op zou aangelegd zijn geweest om heel dit aardrijk in zulk een allesvernietigende catastrofe te doen eindigen. De indruk, dien het Schriftverhaal bij ons achterlaat, is zeer zeker niet, dat, ware de zonde uitgebleven, het leven op deze aarde eeuwiglijk onveranderd zou hebben voortgeduurd. Veelver was 't al op een komende historische aangelegd en profeteerde die historie de Voleinding die te wachten stond. En deze Voleinding kan niet zijn algeheele zelfvernietiging, maar moet zijn een ontplooiing, gelijk aan die welke ons in het opkomen van de kapel uit de rups zoo schoon natuur-zinbeeldig is voorgeteekend. Rekenen we daarentegen niet met wat geschied zou zijn bij onzondig verloop der wereldhistorie, maar met den toestand die na den val intrad, dan is een doorwerking van het oordeel dat in den werken van het aardrijk zelf ons niet alleen niet vreemd, maar zelfs natuurlijk. Wie de Schrift leest, en hierin de profetie van den ondergang van deze wereld opslaat, vindt 't alleszins begrijpelijk, dat het hierop ten slotte uit moet loopen. Wel komt 't dan ten slotte toch tot een Voleinding in heerlijkheid, maar dit resultaat wordt verkre- gen door een rechtstreeksch ingrijpen van onzen God.

Hier teekent zich alzo tweeërlei mogelijkheid. De eerste is die van een onzondige ontwikkeling die ons aardrijk langs historische weg zou hebben doen rijpen voor groter heerlijkheid, en hierbij zou een catastrofe vanzelf uitgesloten zijn geweest. Het had niet anders kunnen zijn, dan de

kapel uit de rups ontkiende. Maar hier-naast staat de heel andere mogelijkheid, die op onzen feitelijk toestand toepasselijk is. Ons aardrijk niet meer in zijn oorspronkelijke Scheppingszuiverheid, maar ten proef aan zonde en bederf. Als gevolg hiervan een langzame ontreding, die ten slotte in een catastrofe moet eindigen, en God zelf is 't, die deze catastrofe inleidt door zijn wondermacht, en door diezelfde wondermacht de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel doet opkomen. Dat nu bij die catastrofe de wereldbrand op zou komen uit gegevens, die nu reeds in het Heelal aanwezig zijn, is met deze voorstelling in het minst niet in strijd. De aarde wordt nu eenmaal door de zon, omdat ze zooveel machtiger lichaam is, aangetrokken. Dat de zon ze toch niet tot zich trekt en opslorpt in haar vuurgloed, is het gelukkige gevolg van den afstand die tusschen ons en de zon ligt, in verband met de snelheid van de beweging onzer aarde, en ten deele ook van haar gewicht, maar juist dit sluit niet uit, dat, door langzame verandering, de afstand minderen en de snelheid wijzigigen ondergaan kon, zoodat tenslotte de aantrekkingskracht van de zon het kon winnen, en deze wereld verloren zou zijn. Dan zou 't toch God zijn, die het deed, en die de toestanden, die tot deze catastrofe leiden, zou doen intreden; maar het zou niettemin door geen andere gegevens geschieden, dan die van de ure der Schepping af, in en door de Schepping gegeven waren. Iets waarop we wijzen, niet om te zeggen, dat God Almachtig niet ook zeer wel door andere, dusver ongekende krachten zou kunnen ingrijpen, maar alleen om te doen inzien, dat dit op zichzelf niet noodzakelijk zou zijn, en dat het in niets Gods wondermacht zou verkorten en verkleinen, zoo de eindcatastrofe veroorzaakt werd door gegevens, die van meet af in deze Schepping verscholen waren.

Nadruk moet er vooral op gelegd, dat phantasierijke astronomen, zooals dit vooral in Flammarion uitkwam, glim men te veel aan hun profetieën hechten, om alle gerustheid in het leven zouden benemen. Wat Flammarion ons voorhoudt, dat we op elk oogenblik van den dag botsen kunnen tegen een vaste ster, een planeet of komeet; dat we stooten kunnen tegen een hemellichaam, duizendmaal groter dan onze aarde, en bij dien stoot in damp en rook opgaan; dat een zwerm machtige meteorieten heel ons aardrijk verwoesten kan; dat we door de zuiging van een ander hemellichaam uit ons verband met de zon konden worden losgerukt, om in het ledig van de wereldruimte geslingerd te worden, en door een andere vaste ster te worden aangetrokken, en zoo veel meer, — zoo, als heusche profetie opgevat, heel onze wereld aan het toeval overgeven, en alle rust aan ons leven ontnemen. Daarentegen nu staat ons onwankelbaar geloof in de leiding die onze God aan heel het leven van het Heelal geeft, en zoo verstaan we het, dat de kundigste astronomen, wel verre van ons angst aan te jagen, veelver, afgaande op wat het verleden hun leert, een onverwachte snijding van de banen ja wel niet voor onvermijdelijk, maar toch voor onwaarschijnlijk houden; iets waarmede ze wel niet alle vrees bannen, maar toch het rusten van ons hart in het albestuur onzes Gods vergemakkelijken.

DR. A. K.

DE TWEEDE LIJDENSWEK.

„Zichzelven beeneerd“.

En in gedaante gevonden als een mensch, heeft hij zichzelf vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja den dood des kruises. Philip. 2: 8.

Eerst heeft de Zone Gods zichzelf vernedert, en toen Hij zichzelf vernedert had, is hij voortgeschreden, en heeft in de tweede plaats zichzelf vernederd. De zelfvernietiging lag in de gestaltenis. Hij was in de gestaltenis Gods, en heeft toen die gestaltenis Gods afgelegd en de gestaltenis aangenomen van een dienstknecht. Wie in de gestaltenis Gods is, heeft, wie in de gestaltenis van den dienstknecht overgaat, legt alle heerschappij af, aanvaardt het vlak omgekeerde, en is *onderworpen*. Hierin lag alzo voor den Christus de eerste groote verlossingsdaad, dat hij, die als God heerschte, nu als dienstknecht in staat van onderworpenheid overging. Hij die schiep, ging over in de gestaltenis van 't creatuur. En dit was de zelfvernietiging van den Zoon Gods.

Doch hierbij bleef het niet. Die in de gestaltenis Gods was, werd nu mensch en verscheen derwege in de gestaltenis van een *diensd* creatuur, maar niet alle creatuur staat op één lijn. Reeds in de starren aan het Firmament is onderscheid. De zon is